

Çocuk Hukuku Bakımından KORUNMA KARARI, KORUMA VE EMNİYET TEDBİRİ KAVRAMLARI

Prof. Dr. Ali Naim İNAN (*)

I. GİRİŞ

Son yıllarda güncel inceleme konusu yapılan "Çocuk ve çocuk hakları"nın korunması ve ona ilişkin olarak, belirli somut bir durumda çocuğun kişiliğinin, duygusal, fikrîsel, ahlaksal, bedensel, sosyal, ekonomik, kültürel ve hukuksal bütünlüğünün korunması, dolayısıyla maddî, manevî, ekonomik, sosyal tamamiyetinin korunması, geliştirilmesi, ona kültürel hakları ile gereken eğitim ve öğretimin sağlanmasını ifade eden "çocuğun güvenliği ilkesi" ile ilgili olan tedbirler ana kavramının alt kavramlarını oluşturan ve mevzuatta, literatürde ve uygulamada sık sık biri diğerinin yerine kullanılmaya çalışılan "korunma kararı", "koruma tedbirleri (kararı)" ve "emniyet tedbiri" kavramları'nın açıklığa kavuşturulmasında büyük yarar olduğu kanaatini taşımaktayız.

II. KORUNMA KARARI:

A- Genel Olarak:

İlk defa 23.5.1949 t. ve 5387 Nrlı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hk. Kanun" (1) ve bilahere onun yerini alan ve aynı adı taşıyan 24.5.1957 t. ve 6972 Nrlı K. (2) birinci maddesindeki ve onun 29 maddesine göre Bakanlar Kurulunun 11.03.1958 t. ve 4/1034 sayılı kararıyla çıkarılan 6972 Sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanunun Sureti Tatbikine Dair Talimatname'nin (3) üçüncü maddesinin "mahalin sulh hukuk mahkemelerince gerekli tedbir kararları itihaz edilir" ifadeleriyle hukuk sistemimize giren "Korunma Kararı" bugün 1983 yılından itibaren 24.05.1983 t. ve 2828 Nrlı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu K. (SHÇEK. K.)"nın 3. maddesinde ve adı geçen son kanunun 21

(*) A.Ü. Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Emekli Öğretim Üyesi olup, halen adı geçen Fakülte'de ve Anadolu ve Gazi Üniversiteleri. Hukuk Fakültelerinde "Çocuk Hukuku" derslerini okutmaktadır.

(1) RG. 27.05.1949 t. ve 7217 sayılı

(2) RG. 21.05.1958 t. ve 9911 sayılı,

(3) RG. 28.11.1983 t. ve 18235 sayılı

ve 22. maddesine göre 28.11.1983 tarihinde çıkarılan "Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti İncelenmesi, Korunma Kararına Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmenlik" (KMÇY) (4) hükümlerinde ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir.

B- Korunma Kararının Tanımı ve Alınmasını Gerektiren Koşullar

1- Korunma Kararının Tanımı:

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri içinde "Korunma Kararı"nın tanımını açıkça veren bir hükme rastlamıyoruz. Ancak bu kuralların ışığı altında korunma kararı, şu biçimde tanımlanabilir:

"Kanunun, (SHÇEK. K. 3. mad. b bendi 1-4 alt bendlerin) öngördüğü genel ve özel koşulları kendisinde toplayan "korunmaya muhtaç çocukların" yetkili yargı mercilerince, Devlet tarafından korunma altına alınmasına ilişkin olan yargı kararına "Korunma Kararı" denir.

2- Koruma Kararlarının Alınmasını Gerektiren Koşullar:

SHÇEK. K. 3. maddesi ile bu kanunun 21 ve 22. maddelerine göre çıkarılan 28.11.1983 tarihli KMÇY. hükümlerine göre, korunma kararını gerektiren koşulları, "maddi koşullar" ve "usule ilişkin koşullar" başlıkları altında iki alt ayırım içinde incelemek mümkün olmaktadır:

a- Maddi Koşullar

Maddi koşullar, hangi çocukların öncelikle (5) devlet kurum ve kuruluşlarında korunmaya alınmasını belirleyen koşullardır.

a- Genel Koşul:

Aşağıdaki özel koşulları bulan çocukların, öncelikle devletin kurum ve kuruluşlarında korunma altına alınabilmesi için SHÇEK. K. 3. maddesinin b bendinin birinci cümlesine göre "beden, ruh ve ahlâk gelişmeleri veya şahsî güvenlikleri tehlikede" olmalıdır. Çocuğun beden ve ruh sağlığının yerinde olmaması ve gelişmesinin tehlikede olması aşağıdaki özel koşullar grubunda yer

(4) R.G. 28.11.1983 t. ve 18235.

(5) Suçlu çocuklar, köprüaltı çocukları, terkedilmiş çocuklar, sokak çocukları, istismar edilen çocuklar gibi ayrımlar yapılmadan ve ırk, renk cinsiyet, dil ve din, siyasal yada başka görüş, ulusal ya da toplumsal köken, zenginlik ve fakirlik veya başka durumlardan kaynaklanan ayrımcılıklar dikkate alınmadan, kişiliğin tam ve uyumlu olarak gelişmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış içinde, barış, değer bilirlilik, hoşgörü, özgürlük ve dayanışma ruhuyla her çocuğun konuşması (Bu hususta ayrıntılı bilgiler için Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin önsözüne ve İnan, Ali Naim; Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, AÜHF Dergisi Cilt 44, s. 1-4 (1995) 70. yıl özel sayısı s. 765 ved. Ankara 1996) gerektirdiği fikrinde olduğumuz için üstüne bastırarak "öncelikle" sözcüğünü kullanıyoruz.

alan çocuklarda, tıbbi raporlarla belirlenirken, kişisel güvenliği ve ahlâksal gelişmesinin tehlikede olduğunun belirlenmesi, işlerdeki olağan genel uygulamalar ile toplumun genel ahlak anlayışına göre SHÇE. Kurumu elemanlarınca hazırlanacak rapor sırasında incelenmesi ve tesbit edilmesi gerekmektedir.

bb- Özel Koşullar:

SHÇEK.K. 3. maddesinin b bendinin 1-4. alt bendlerinde, dört gruptan birinde bulunan çocukta, bulunduğu durum dolayısıyla genel koşul da kendisinde varsa, korunma altına alınabileceğini amirdir. Bu alt bendlerde bahsedilen çocuklar,

11. Ana veya babasız, ana ve babasız,
22. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
33. Ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen,

44. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklardan biri olmak gerekir (6). Yukarıda kısaca açıklanan genel ve özel koşullar kendisinde bulunan çocuklara "Korunmaya Muhtaç Çocuklar" denir (SHÇEK. K. mad. 3).

b- Usule İlişkin Koşullar:

Yukarıda kısaca açıklanan genel ve özel koşullar kendisinde bulunan çocuklar hakkında korunma kararı alınmadan evvel tesbitinin yapılması gerekir.

aa- Korunmaya Muhtaç Çocukların Tesbiti:

11. Kamu Kurumlarının Tesbit:

aaa- Yükümlü Kamu Kuruluşları:

SHÇEK. K. 9, maddesinin b. bendine göre, korunmaya muhtaç çocukların tesbiti ile "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü" yükümlü tutulmuş olup, adı geçen Genel Müdürlük adına, KMÇY'nin 7. maddesine göre, bu yükümlülüğü "İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü" ile "İlçe Sosyal Hizmetler Şubeleri" (7) yerine getirir. KMÇY. 9. maddesine göre il ve ilçelerden sorumlu olan adı geçen kamu kuruluşları çevrelerinde korunmaya muhtaç olup, kurum hizmetlerinden yararlanacak çocukları tesbit etmek için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yaparlar (SHÇEK: K. mad, 24).

(6) Bu çocuk grupları hk. geniş bilgi için bkz. İnan Ali Naim, Çocuk Hukuku, İst. 1968, s. 36 ved.

(7) SHÇEK da henüz ilçe bazında örgütlenme yapılmamıştır.

bbb- Görevli Kamu Kuruluşları:

KMÇY. 7. maddesi II. fıkrasında da, mahalli mülkî amirlerini, sağlık kurum ve kuruluşlarını, köy muhtarlarını, genel kolluk kuvvetlerini ve belediye zabıta memurlarını korunmaya muhtaç çocukları, illerde İl Sosyal Hizmet Müdürlüklerine, ilçelerde İlçe Sosyal Hizmetler Şubelerine duyurmakla görevli kılınmıştır.

ccc- Özel Kişilerin Başvurusu ile Tespit:

KMÇY. 8. maddesine göre basın ve yayın organlarında çıkan haberler ihbar kabul edilerek ayrıca resmî bir duyuru gelmesi beklenmeden İl Sosyal Hizmet Müdürlüğü veya İlçe Şubeleri harekete geçer veya çocukların ana-babaların veya vatandaşların başvurusu üzerine gerekli işlemlerin yürütülmesine (KMÇY, md. 10) başlarlar. SHÇEK.K. 3. maddesinin b bendindeki genel ve özel koşulları içeren bir çocuğun varlığından haberdar olan vatandaşlara, TCK. 476. maddesinin aynen "bir kimse yedi yaşından aşağı bir sabiyi (çocuğu)..... terkedilmiş bulup da derhal ait olduğu daireye veya hükümet memuruna "haber vermeyi ihmal ederse,kadar ağır cezayı nakdi ile cezalandırılır" hükmüyle de duyuru yükümlülüğünü hukuksal bir yaptırıma (8) bağlanmıştır.

bb- Korunma Kararı:

SHÇEK. K. 3. maddesinin b bendinin ön gördüğü genel ve özel koşulların, kendisinde bulunduğu, yukarıda açıklanan yollarla tesbit edilen çocuklar hakkında alınacak korunma kararını üç aşamada tetkik etmek yerinde olur:

11. Korunma Kararı Öncesi Aşama (Koruma Tedbirleri (Kararları) Aşaması):

Yetkili kamu kurumunca, çevrelerindeki taramalar, görevli kuruluşların duyuruları, ana-babanın veya vatandaşların başvuruları yahut basın ve yayın organlarındaki yayınların ihbar kabul edilmesi sonucunda korunmaya muhtaç olduğu tesbit edilen çocuklar hakkında her şeyden önce, bulduklarının grubun özelliklerine göre, bazı koruma tedbirlerin alınması gerekebileceği gibi, birçok

(8) TCK'nun bu para cezası, bazı değişiklik kanunlarıyla artırılmış olmasını deyin, bu fazla önemi olmayan bir miktardadır. Ancak, cezanın "ağır para cezası" olması, ona bir cürüm cezası olması niteliğini ve dolayısıyla, cürümde kastın varlığı asıl, taksirli davranış istisna iken, kabahatte taksirli davranışın kafi gelmesi gibi manevi unsurlarında, tekerrürde, tecil ve zamanaşımı sürelerinde farklılık gibi cürüm cezalarının özelliğini kazandırır. Bu ve cürüm cezalarının özellikleri hk. geniş bilgiler için bkz. Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir; Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I. 7. bası, İst-1979 Nr. 490 s. 398 ved; Cilt II. 7. bası İst. -1981 Nr. 843 ved. s. 176 ved ve özellikle Nr. 990 ved. s. 331 ved, Cilt III. 9 bası, İst-1983, Nr. 1667 ved s. 21 ved, Nr. 1848 ver. s. 195 ved. Nr. 2099 s. 333 ved.

durumlarda da olayın ivediliği, bu koruma tedbirlerin alınmasını zorunlu da kılabilir. Bu nedenle bu aşamanın ilk ve en önemli alt aşamasını "koruma tedbirleri (kararları) aşaması"nı oluşturur.

aaa- Yönetmel Mercilerce Alınacak Tedbirler:

SHÇEK. K. 22. mad. II. fıkrasıyla KMÇY. 16. maddesine göre, haklarında derhal ve ivedi koruma tedbiri (kararı) alınmasında zorunluluk görülen çocuklar, mahkemece korunma kararı alıncaya kadar, en büyük mülkî amirinin onayı alınarak, SHÇEK. K. göre kurulmuş kurumlara veya inceleme sonunda uygunluğu belirlenmiş aileler yanına yerleştirilir (9).

bbb- Yargı Mercilerince Alınacak Tedbirler:

SHÇEK. K. da ve KMÇY.de herhangi bir açıklama olmamakla beraber, Medenî Kanunu'muzun çeşitli, örneğin 261, 2. c. ve özellikle 272 ve hatta 175, 273, 274, 285 ve 298. maddelerinde ve 7. 11. 1979 t. ve 2253 Nrlı "Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev Ve Yargılama Usulleri Hk. Kanun (ÇMK.) örneğin, 6.11.1988 t. ve 3412 Nrlı. K.la değişik 14. maddesinde, haklarında korunmaya muhtaçlığı belirlenen veya duyurusu yapılan çocuklar hakkında yargı mercileri gereken veya zorunlu olan koruma tedbirlerini, korunma kararı verilmeden alabilirler. Hatta, yine yukarıda tarih ve Nrsı. belirtilen kanunla değişik ÇMK. 20. maddesine göre, bu çocukların beden, ruhî ve akıl durumlarının tesbitini sağlamak amacıyla koruma tedbirlerin uygulanmasından evvel, çocuk mahkemesi nezdinde bulunan sosyal hizmet elemanlarına ve pedegog, psikolog veya psikiyatir gibi uzmanlara küçüğün aile, okul içinde bulunduğu diğer ortamları da dikkate alarak bir rapor hazırlanmasına veya aynı maddenin son fıkrasına göre, bir koruma tedbiri olarak, çocuğun bir müşahade merkezinde gözlem altında tutulmasına da yetkili ve görevli yargı merci karar verebilir (10).

22. Yönetmel Mercilerce Yapılacak Hazırlık Aşaması:

aaa- Sosyal İnceleme Raporunun Hazırlanması Aşaması:

Değişik yollardan, tarama veya duyuru yahut müracaat yoluyla korunmaya muhtaç olduğu belirlenen çocuklar hakkında İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerinde görevli sosyal hizmet uzmanlarınca veya bu elemanların bulunmadığı hallerde İl sosyal Hizmet Müdürlüğünce görevlendirilen kişi, çocuk ve ailesi hakkında gerekli bilgileri toplamakla görevlendirilir. (KMÇY, mad. 11)

(9) Bu konu, bu incelemenin aşağıda "İl koruma Tedbirleri" adı altında ayrıntılı bir biçimde tekrar ele alınacaktır.

(10) Bu açıklamalarımızın, aşağıdaki, bb-33, aaa-Yetkili Yargı Mercii ve bbb-Görevli Yargı Mercii'ne ilişkin açıklamalarımız içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Görevlendirilen kişi,

- 1- Çocuk buluntu ise, karakol zabıt varakasını (tutanağını),
- 2- Ana ve babası boşanmış veya ayrılmışsa, ilgili mahkemenin kararını (11).
- 3- Terkedilmişse bununla ilgili tutanağı ve

4- Çocuğun korunmaya muhtaç olduğu ihbar edilmişse, bu durumu belirleyen tutanağı da ekleyerek, çocuğun özgeçmişini, ana ve babasının olup olmadığı, ailesinin ve çevresinin sosyo ekonomik durumu, o ana kadar yaşadığı ortam, yakın akrabalık ve komşuluk ilişkileri ve benzerleri konularını açıklığa kavuşturacak derinlemesine yaptığı incelemelerin sonuçlarını bir rapor haline getirir (KMÇY. ma. 11)

bbb- Dosya Düzenleme Aşaması

KMÇY. 12. maddesine göre, sosyal inceleme sonucunu içeren raporda çocuğun korunmaya muhtaç olma özelliklerine sahip olduğu belirlenince, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü veya İlçe Şubeleri,

1. Çocuğun menkul ve gayrimenkul mal varlığı varsa, bunun nasıl idare ve muhafaza edildiğini,

2- Çocuk üzerindeki ana-babanın velâyetinin kaldırılması veya vesayet altına alınıp alınmamasının gerekip gerekmediğini içeren müteala ile vukuatlı aile nüfus kaydını veya hakkında korunma kararı alınacak buluntu çocuklarla, ana-babası tarafından henüz nüfusa kayıtları yaptırılmamış olupta, acilen korunmaya alınması gereken çocukların nüfus kayıt işlemleri ilgili mevzuat (özellikle 5. 5. 1972 t. ve 1587 Nrlı Nüfus Kanun'unun 21. maddesi) kurallarına göre, düzenlenen kayıt örneklerini,

3- Tapu ve vergi dairelerinden alınan belgeleri içeren ve

4- Örneği Genel Müdürlükçe hazırlanan (KMÇY. mad. 12) çocuk durum fişini de doldurularak, düzenlenen dosya yetkili ve görevli yargı merciine gönderilir.

33. Yargı Merciiince Korunma Kararının Alınması Aşaması:

Mülga 6972 Nrlı. Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanununun 1. maddesinde kısaca "buldukları mahallin Sulh Mahkemelerince gerekli tedbir

(11) Adı geçen yönetmelik, "ayrılık"tan bahsetmemektedir. Halbuki MK. 135. maddesi, "boşanma davasını ikameye hakkı olanın dilerse ayrılık ta isteyebilme hakkı olduğunu belirttiğinden sonra, 138. maddesinde de "boşanma sebeplerinden biri sabit olunca hakim, ya boşanmaya veya ayrılığa hüküm ile mükelleftir" kuralıyla her iki halde de hakim kararına ihtiyaç olduğunu açıkça göstermektedir.

kararlar ittihaz olunur" ifadesiyle hem yetkili ve hem de görevli mahkemeyi belirlenirken, SHÇEK.K "Korunma Kararı" kenar başlığı altında 22. maddesinin 1. fıkrasında, sadece "gerekli tedbir kararı yetkili ve görevli mahkemece alınır" demektedir, ancak ne yetkili, ne de görevli mahkemenin, hangi mahkeme olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle, konunun yetkili mahkeme ve görevli mahkeme bakımından ayrı ayrı incelemesi yerinde olur.

aaa- Yetkili Mahkeme:

SHÇEK. Kanunu, yetkili mahkemenin hangi mahkeme olduğunu belirtmemekte, ancak, bu kanunun 21 ve 22. maddelerine göre çıkarılan 28, 11, 1983 tarihli KMÇY. 13. maddesi,

1. İl yada ilçelerde tesbit edilen korunmaya muhtaç çocuklar için korunma kararının ikâmet edilen mahalde veya

2- Evden kaçıp korunmaya muhtaç olan çocuklar hakkında korunma kararının, ailesinin ikâmet ettiği mahalde alınacağını kurala bağlamıştır. Ancak, bu düzenlemeler, çocukların kanuni ikâmetgahını düzenleyen Medeni Kanunu'muzun 21. maddesinin II. fıkrasıyla, henüz ikametgahı belli olmayanlar için itibari ikametgahı belirleyen 20. maddesinin II. fıkrası hükümleriyle, bu düzenlemeleri yetkili mahkemenin tesbiti bakımından büyük ölçüde benimseyen Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 9. madde hükmü ile bağdaşmamaktadır. Çünkü, MK. 21. maddesinin I. fıkrasına göre,

1- Ana-babanın ikâmetgahı, velâyetleri altındaki çocukların,

2- Vesayet altında ise, çocuğun ikâmetgahı vesayet mahkemesinin bulunduğu,

3- Çocuğun ikâmetgahı herhangi bir şekilde belirlenemiyorsa, o anda bulunduğu (Medeni Kanunumuzun 20. maddesinin kullanıldığı deyimle "elyevm sakın olduğu" yer çocuğun ikâmetgahı kabul olunur (12).

bbb- Görevli Mahkeme:

Mülga 6972 Nrlı. Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanununun 1. maddesinde ve adı geçen mülga kanununun 29. maddesine göre Bakanlar Kurulunun (İcra Vekilleri heyeti'nin) 11.3.1958 t. ve 4/10034 sayılı kararlarıyla çıkarılan yönetmeliğin (talimatnamenin) 3. maddesinde ve 4. maddesinin d ve e bendlerinde görevli mahkemenin sulh mahkemesi olduğunu belirtilirken, ne SHÇEK.K. ve ne de bu kanuna göre çıkarılan KMÇY'de görevli mahkemeyi be-

(12) HKUK 9. maddesinin I. fıkrasının ikinci cümlesinde diğer bir olasılık, yetkili mahkemeyi belirlemek bakımından aynen şöyle düzenlenmiştir: "Davalının ikâmetgahı belli değilse, davaya Türkiye'de son oturduğu yer mahkemesinde bakılır."

İrleyen bir ibareye rastlanmaktadır. Bu nedenle görevli mahkemenin belirlenmesinde usul hukukun bazı ilkeleriyle 25.2.1988 t. ve 3412 Nrlı K.la değişik ÇMK. 14. maddesinin aynen "Diğer Kanunlara göre de, küçükler hakkında koruma tedbirleri alınması çocuk mahkemelerine aittir." (13) hükmünü dikkate alarak bir sonuca varmak gerekir.

Usul Hukukunun genel ilkelerine göre, (14) eğer ilgili kanunda görevli mahkeme özel olarak (HMUK. mad. 1/I, 24) belirtilmemişse,

1- Yargısal karara konu olacak hukuksal sorunun, mal varlığına veya kişi varlığına ilişkin olup olmadığına bakılır. Mal varlığına ilişkin ise hukuksal sorunun, yine HMUK. 1/II fıkrasına (ve 2-6 maddelerine) göre tesbit edilecek değerine yani değeri ikimilyon liraya kadar davalarda sulh, ikimilyon liranın üstündeki davalarda asliye mahkemesi görevlidir (HMUK. 8. maddenin I. bendinin ikinci yarım cümlesi) veya HMUK. 8. maddesinin II. bendinin 2-6 altbendleriyle III. bendinde gösterilen davalarda da sulh mahkemeleri görevlidir.

2- Yargısal karara konu olacak sorun şahıs varlığına (özellikle ahval-i şahsiye) ilişkin olupta, yukarı açıklanan kurallar ile özel kanununda görevli mahkeme belirlenmemişse, usul hukuku ilkelerine göre görevli mahkeme asliye mahkemesidir.

3- Usul hukukunun başka bir ilkesine göre de, herhangi bir kanunda, yalnız mahkeme deyimi kullanılarak görevli mahkemenin belirlenmesine gidilmişse, görevli mahkemenin yine asliye mahkemesi olması asıldır. Kaldığı, 8 nisan 1340 t. ve 469 Nrlı "Mehakimi Şer'iyenin İlgası ve Mehakim Teşkilatına Ait Ahkâmı Muadil Kanun"un 26.4.1926 t. ve 825 Nrlı K. değişik 3. maddesi aynen "Asliye Mahkemeleri sulh mahkemelerin salâhiyeti haricinde kalan bircümle hukuk, ceza, ticaret davalarını usul ve kanuna tevfikân kabili temyiz olmak üzere görür" hükmünü içermektedir.

Bütün bu açıklamalardan sonra, özel kanun da yani SHÇEK: K da ve ona göre çıkarılan KMÇY. de görevli bir mahkeme belirlenmemiş ve korunma ka-

(13) ÇMK. 14. maddesinde 25.2.1988 t. ve 4312 Nrlı K.la yapılan değişiklik esas itibarıyla "dil" bakımından yapılan küçük düzeltmeler ve "çocuk mahkemelerinin her ilde ve nüfusu 100.000'in üzerinde olan her ilçede kurulması ilkesini... yansıtmak amacıyla yapıldığı gerekçesiyle "ilçe ve merkez ilçelerindeki çocuk mahkemeleri" yerine yalnızca "çocuk mahkemeleri" sözcüklerinin konulmuş olması ile kısıtlı kalmıştır. Bkz. Dönem: 18, Yasamayılı; TBMM. (S. Sayısı: 12), Sayılı Çocuk Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adelet Komisyonu Raporu (1/368) madde gerekçeleri. 3. madde. s. 3.

(14) Bu genel ilkeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz KURU, Baki-ARSLAN, Ramazan-YILMAZ; Ejder: medeni Usul Hukuk Ank. s. 128 ved.

rarının ahal-i şahsiye (kişi varlığına) ilişkin olması ile adı geçen kanunda ve yönetmenlikte yalnız mahkemeden bahsedilmiş olması dolayısıyla korunma kararlarının yetkili asliye hukuk mahkemelerinde alınacağı kanaatini taşımaktayız. Kaldı ki Yargıtay, bir çok kararlarında (15) yukarıdaki gerekçe ve 8.4.1340 t. ve 469 Nrlı K. değişik 3. maddesine göre aynen "davaya bakmak Asliye Hukuk Mahkemesinin görevine girdiği için" sözleriyle bu görüşümüzü teyit etmiştir.

ÇMK. ilk düzenlediği zamanki gibi, çocuk mahkemelerinin, psikolog, psiatrist, pedegok, sosyal hizmet uzmanı gibi yardımcı elemanlarının olduğu düşüncesiyle (16). 25.2.1988 t. ve 3412 Nrlı kanunla yapılan değişiklikte eski metindeki "ilçe ve merkez ilçe çocuk mahkemeleri" ifadeleri yerine yalnızca "çocuk mahkemeleri" sözcükleri konularak 14. maddenin ikinci fıkrası aynen "Diğer kanunlara göre de, küçükler hakkında koruma tedbiri alınması çocuk mahkemelerine aittir" biçiminde düzenlenmiştir.

Bu kural karşısında Çocuk Mahkemelerinin de, SHÇEK. K. 3. maddesinin b bendindeki genel ve özel koşullar kendilerinde bulunan çocuklar hakkında "Korunma Kararı" almakta görevli olup olmadıklarını, kanun bu hükmünün lafzını yorumlayarak ve çocuk mahkemelerinin niteliğini vurgulayarak tartışmak yerinde olacağı kanaatini taşımaktayız.

ÇMK. değişik 14. maddesinin II. fıkrasındaki, "koruma tedbiri" kavramı, tedbir ana kavramının bir alt kavramı ve inceleme konumuz olan koruma tedbir kararı geniş anlamda alındığı zaman, yargı ve yönetsel mercilerin alabileceği ve çocuğun güvenliğinin gerektirdiği, (koruma) tedbirlerini muhtelif kanun hükümlerine göre yargı mercileri ve SHÇEK. K. 22./II ve KMÇY. 16 madde ile diğer mevzuat kurallarına göre yönetsel merciler de SHÇEK.K öngördüğü genel ve özel koşulları çocuk kendisi de toplaması bile, korunma kararından evvel veya sonra alabilecekleri halde, buna karşın yukarıda (17) açıklandığı gibi, korunma kararı, ancak SHÇEK. 3 maddesinin b bendinin 1-4 alt bendlerindeki genel ve

(15) Yar. 2 HD. 4.3.1994 t. ve E. 1556-K. 2380, Yad. 2. HD. 24.12.1990 t. E 91-K. 34, Yar. 2. HD. 25.2.1992 t. ve 158-K. 2321, Yar. 2. HD. 8.4.1991 t. ve E. 1559-K. 2152, Yar. 2. HD. 18.3.1191 t. ve E. 155-K. 247. Yar. 2. HD. 2.1.1992 t. ve E. 1561-K. 2292, Yar. 2 HD. 25.5.1992 t. ve E. 1562-K. 21512 (RG. 5. 5. 1994 t. ve sayılı 21925. s. 11-18) Aynı görüşte, Özdemir, Fatma, Korunmaya Muhtaç Çocuklar için koruyucu Aile Bakımı (Psiko-sosyal ve Hukuksal Açidan) A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi s. 90 ved.

(16) Adı geçen değişiklik kanun tasarı gerekçesinde buna benzer bir açıklama maatessüf bulunmaktadır. Yalnız, tasarrının madde gerekçeleri arasında yer alan 3. maddesinin I. fık. da aynen "Tasarının 6, 7, 8 ve 9 maddeleriyle 2253 sayılı Kanunun sırayla 8, 14, 17 ve 27 nci maddeleri yukarıda dn 13 de açıklanan gerekçelerle değiştirilmiştir (2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu '1/368) Dönem 18, Yasama yılı 1, TBMM (s. 12) s. 3.

(17) II, B, 2. a ve b s. 2 ved.

özel koşullar kendisinde olan ve usule ilişkin koşullarda yerine getirdikten sonra yetkili ve görevli yargı merciinden alınan kararı ifade eder. Yukarıda görüldüğü gibi, koruma tedbiri (kararı) ile korunma kararı arasında, koşulları, yetkili merciler ve zaman bakımından farklılıklar bulunmaktadır.

Çocuk mahkemeleri, 1982 anayasamızın 141. maddesinin ikinci fıkrasının açık ve aynen "küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur" (18) ifadesine göre, bir ceza mahkemesidir. Bahusus ÇMK. 25.2.1988 t. ve 3412 Nrlı K. değişik altı maddesi "... Küçükler tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlarla ilgili davalara çocuk mahkemelerinde bakılır." ifadesiyle bu savı teyit etmektedir. Kaldı ki Türkiye'de ikisi İstanbul, birer tanesi Ankara, İzmir ve Trabzon illerimizde olmak üzere bugüne dek yalnız beş adet kurulabilmiş olan çocuk mahkemelerinin, ÇMK kendilerini verdiği suçlu çocukları yargılama ve koruma tedbirlerini alabilme görevlerini gerek yargı ve gerek gözetim elemanlarıyla zor yerine getirirken (19) onların ÇMK. kendilerine yüklediği asli görevleri yanında, bir de çocuk, hatta ÇMK. 6. maddesine göre sanık veya suçlu olmayan korunmaya muhtaç çocuk için ahval-i şahsiyeye ilişkin "korunma kararı" alma görevinin verilmesi, çoktan beri söylenegelen ve bir türlü pek fazla önlenemeyen "korunma kararlarının yargı mercilerince gerekli inceleme yapılmadan, hazırlanan dosya üzerinde karara bağlandığı" savına, güçlendirici bir nitelik kazandırır.

Çocuk mahkemelerine, korunma kararını alma görevinin tanınması bakımından üzerinde durulması gereken bir hususta, uygulamada ikilemenin yaratılmasında kendisini göstermektedir. Şöyle ki ÇMK. değişik 6. maddesine göre "15 yaşını bitirmeyen küçükler tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlarla ilgili davalara çocuk mahkemelerinde bakılır". 16-18 yaşlarındaki küçükler tarafından işlenen suçlarda genel ceza mahkemeleri görevli mahkemelerdir. O halde, birinci grup yani 15 yaşını bitirmemiş çocuklar için çocuk mahkemeleri; 16-18 yaşlarındaki sanık çocuklar ile çocuk mahkemelerin bulunmadığı yerlerde eğer çocuk SHÇEK.K. unun öngördüğü genel ve özel koşullara sahip korunmaya muhtaç çocuksa ve usule ilişkin işlemlerde tamamlanmışsa TCK.da da korunma kararını verecek mahkeme için görevle ilgili özel bir kural olmadığından korunma kararı yetkili asliye (hukuk) mahkemesince

(18) 1961 Anayasamızın bu madde hükmüne tekabül eden 135. maddesinin II. fıkrası da aynı hükmü içermektedir.

(19) Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu Görev Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı Ve Adelet Komisyonu Raporu (1/400) Dönem 19, Yasama Yılı 1. S. sayısı 105 deki Hükümet Gerekçesi s. 1).

verilecektir. Uygulamadaki bu ikilemin hukuk sistemimize de aykırı düştüğü kanaatini taşımaktayız. Çünkü hukuk sistemimizde, ceza mahkemeleriyle hukuk mahkemelerinin ilişkilerini ve özellikle inceleme konumuz olan ahval-i şahsiyeye ilişkin hususlarda iki tür mahkeme arasındaki ilişkileri düzenleyen örneğin MK. 357. maddesine göre, bir sene veya daha ziyade hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkum olunan kişi için bir vasi tayin edilir ve hükmü icraya memur merci, mahkumun cezasını çekmeye başladığını; TCK. 33. maddesinin 2. fıkrasının ilk yarım cümlesine göre beş seneden ziyade ağır hapis cezasına mahkum olan kişinin ceza süresi içinde babalık (velâyet) hakkında da mahrumiyetine karar verilmişse, savcı sulh mahkemesine hemen ihbarla yükümlü (20) tutulmasında olduğu gibi hükümler bulunmaktadır (21). Kaldı ki varsayılan Ankara'da bir sabah bir demir satış bürosunun kantarı üstünde terkedilmiş olarak bulunan birkaç aylık olup sonra Demir Katar adı verilen bebek hakkında çocuk (ceza) mahkemesinden bir korunma kararının alınmasının hiçbir dünya veya hukuk görüşü mantığı ile açıklamanın mümkün olmadığı kanaatini taşımaktayız (22).

ÇMK. 14. maddesinin II. fıkrası hükmünü, biz ancak çocuk mahkemesi kendi önüne ÇMK 11 ve 12 maddelerine göre, sanık olarak gelen çocuklardan

(20) Yargıtayın (Yar. İçt. Bir K. 4.12.1929 t. ve E. 33-K.18/1 (RG. 16.12.1929 t. ves. 1425, aynı karar Adliye Ceridesi, sene 8. sayı 93 Nisan 1930, İst. 1930. s. 16) karara göre, bu TCK. 33. mad. doğan kanuni kısıtlılık hali olup, ayrıca hacir kararına ihtiyaç yoktur. Ancak, yine Yargıtayın (Yar. 4 HD. t. ve E. 333-K.133 (TEPEÇİ, Kamil: Notlu ve İzahatlı Türk Kanunu Medenisi, I. Cilt şahsın hukuku-aile hukuku-miras, 2. bası, Ank. 1956, s. 385) ve Adalet Bakanlığının (Ad. Der. Sayı 71 ve 72 s. ? (TEPEÇİ, 365 naklen)) (Hukuk İşleri Müdürlüğüne muhatap 14.7.1930 t. (Adliye Ceridesi sene 9, sayı 101, kanunuevvel 1930 İst., 1930 s. 271) Mütelaaların gereği, Savcının bildirmesi üzerine sulh hukuk mahkemesince vasi tayin edilmesi gerekir. Ayrıntılı bilgiler için bkz. OĞUZMAN, Kemal-DURAL, Mustafa; Aile Hukuku, İst.-1994. s. 439 vd; AKINTÜRK, Turgut Aile Hukuku 4. bası Ank-1996s. 455 ved. ÖZTAN Bilge Aile Hukuku 2. bası Ank-1983, s. 482. Yeni Medeni Kanun Öntararısında, bu husus, "III Hapis edilme" kenar başlığı altında 338. maddesinde aynen "Hürriyeti bağlayıcı ceza mahkumiyeti halinde vesayet altına alınma, Türk Ceza Kanununun hükümlerine tabidir. Cezayı yerine getirmekle görevli makam böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atamak üzere yetkili sulh mahkemesine bildirmekle yükümlüdür. "(2467 sayılı Kanun hükümlerine göre Adalet Bakanlığınca Kurulan Komisyonca Hazırlanan Türk Medeni Kanunu Öntasarısı ve Gereçleri, İst. 1984. s. 77 ve 331)

(21) Konumuzda ilgi olmamakla beraber benzer bir diğer düzenlemede de "VIII. Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk Arasındaki Münasebet" kenar başlığı altında BK. 53. maddesinde yer almaktadır.

(22) ÇMK 25.2.1988 t. ve 3412 Nrlı K.la değiştirilen II. fıkra hükmünün, Türk Çocuk Mahkemelerinde diğer yabancı ülkeler ve özellikle Amerikan Çocuk Mahkemeleri (ayrıntılı bilgi için bkz: LEE, Catherine New York Eyaletinde Küçüklerin Yargılanması (çev. GÜRKAYNAK, İpek), Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu, 22-23 Haziran 1983, Ankara 1983, s. 95 ved) gibi ister çocukların kişi varlıklarına (ahval-i şahsiyetlerine) ister mal varlıklarına, ister çocuğun sanık, isterse mağdur olması gibi her türlü özel hukuktan ve kamu, özellikle ceza hukuktan doğan her türlü hukuksal sorunlarını çözüme kavuşturan mahkemeler gibi ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Ancak Türk Çocuk Mahkemelerinin de, en kısa zamanda bütün bu görevlerle donatılmış bir uzmanlık mahkemeleri haline getirilmesinin zamani çoktan geldiği ve hatta geçmeye başladığı kanaatındayız. Kısım aynı fikirde: ONUR, Esin: Çocuk Mahkemeleri Yasasının Genel Değerlendirmesi, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu 22-23 Haziran 1983, s. 18

SHKÇEK.K. 3. maddesindeki genel ve özel koşulların kendisinde bulunması ve aynı kanun ve KMÇY öngördüğü usule ilişkin aşamalar tamamlatıldıktan sonra görevli mahkeme olarak korunma kararı alabileceği kanaatini taşımaktayız (23).

Bu açıklamalardan sonra yargıtayın verdiği en yeni kararlar (24) doğrultusunda Adalet Bakanlığı bir genelge ile yetkili asliye hukuk mahkemelerinin SHÇEK. K.3. maddesinin b bendinin 1-4 alt bendlerindeki genel ve özel şartlarla yine aynı kanunun 22. ve KMÇY. kurallarına göre usule ilişkin koşulların gerektirdiği aşamalar tamamlandıktan sonra korunma kararının alınmasında görevli mahkeme olduğunu, ancak çocuk mahkemelerinin ÇMK. 11 ve 12. maddelerinden öngörülen çocuklar hakkında koşulları bulunmak kaydıyla korunma kararı vermekle görevli olduklarını gerek yönetsel ve gerekse yargısal mercilere duyurması en halishane dileğimizdir.

ccc- Korunma Kararının Süresi:

Yetkili ve görevli mahkemenin verdiği korunma kararı esas itibarıyla çocuğun reşit (MK mad. 11 (88) ve 12) olmasına kadar devam eder (SHÇEK.K. mad. 24/I). Ancak, koruma kararının alınmasına neden olan genel ve özel koşullardan birisinin ortadan kalkmasıyla, kurum yetkilisinin önerisi üzerine yetkili ve görevli mahkemenin kararıyla çocuk henüz reşit olmadan da kaldırabilir (SHÇEK.K mad. 24/I. ikinci yarım c). Buna karşın, ortaöğretime devam edenlerin yirmi, yükseköğretime devam edenlerin yirmibeş (SHÇEK. K. mad. 24/I, a bendi 1-2. alt bendi), iş ve meslek sahibi olacak çocukların kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlamak için yirmi yaşına kadar (SHÇEK.K. mad. 24/I. b. bendi) ve bedensel, zihinsel ve ruhsal sakatlıkları nedeniyle süreli bakıma muhtaç durumda olan çocuklarda bu durumun devamı süresince (SHÇEK.K. mad 24/II, c bendi), çocuğun kendisinin rızası alınarak, kurum yetkililerinin önerisi üzerine yetkili mahkeme kararıyla korunma kararı uzatılır.

(23) Buna karşın Yargıtay bir kararında aynen "Zira anılan madde sözü geçen "mahkeme" sözcüğü, asil mahkeme olarak "asliye hukuk" mahkemesini amaçlamaktadır." dedikten sonra yine aynen "27.5.1983 gününden itibaren çocuk mahkemesi olmayan yerlerde korunmaya ilişkin kararlarda, asliye hukuk mahkemesi görevlidir" demektir. (2HD. 8.7.1993 t. ve E. 50-13, K.6061 s. K. (YKD. 1993, cilt 19, sayı 10, s. 1562)) ÇMK. 14/II fıkrasında 25.2.1988 t. ve 3412 Nrlı Kla yapılan değişiklikle sanki çocuk mahkemelerine, 1988 yılından itibaren yeni bir görev verilmiş gibi, çocuk mahkemelerinin bulunduğu illerde SHÇEK.K. öngördüğü şartlar içinde korunma kararların alınması veya alınmış korunma kararlarının kaldırılması uygulamalarına başlanmıştır. Ankara Çocuk Mahkemesinde yapılan bir araştırmaya göre, onbeş yaşından küçük çocuklar hakkında; 1991 yılında 172, 1992 yılında 183, 1993 yılında 167, 1994 yılında 168 ve 1995 yılında da 172 çocuk hakkında korunma kararı ÇMK. 14 maddesinin II. fıkrasıyla SHÇEK.K. 3 ve 22. maddelerine göre alınmış ve kaldırılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özdemir, s. 89.

(24) Yukarıdaki dipnotu 15 de bahsedilen kararlar.

ççç- Korunma Kararının İçeri:

Korunma Kararının içeriği hakkında ne SHÇEK.K'de ve ne de KMÇY. hüküm bulunmaktadır. Mülga 6792 Nrlı K. 3. maddesinden ve bu kanunun 29. maddesine göre çıkarılmış talimatnamenin 4. maddesinin d bendinden ve hukukun genel ilkelerinden (HMUK. 382 ved. maddeler) yararlanarak yetkili ve görevli mahkemenin verdiği korunma kararının içeriğinde özellikle şu hususların belirtilmesi gerekir.

1. Hakim, korunma kararında, yaşını, cinsiniyetini, bedensel ruhsal ve zihinsel yapısını ve benzerlerini, örneğin yetiştiği ortam, okuldaki durumu, toplumsal ilişkileri gibi özelliklerini dikkate alarak çocuğun, kurumun gözetim ve denetimi altında (SHÇEK.K. mad. 23) bir koruyucu aileye verilmesini veya kurum tarafından kurulmuş olan kurum ve kuruluşlara yerleştirilmesini belirtmelidir.

2- Hakkında korunma kararı verilen çocuğun, varsa mal varlığının kimin tarafından idare edileceğinin (MK.346-438.mad), SHÇEK. tarafından yapılan önerileri de dikkate alarak hakim kararında belirtmelidir.

3- Ana-babadan veya bunlardan birinden velâyetin kaldırılmasının gerekip gerekmediğine, veya çocuğun vesayet altına alınıp alınmayacağını (25) ve bütün bu hallerde varsa ana-babası veya yalnız bunlardan biri ile veya diğer aile bireyleriyle kişisel ilişkilerinin nasıl olacağını kararında hakim belirlemelidir.

4- Hakkında koruma kararı verilen çocuğun ana-babası veya bunlardan biri sağ olupta yardım edebilecek durumda ise, kararında bunların, çocuğun devlet tarafından bakımına ne miktarda iştirak edeceğini MK. (277, 306, 315-317 maddeleri) hükümlerine göre belirtmesi gerekmektedir. Zira, SHÇEK.K "Dava Açma" kenar başlığı altında 30. maddesinde ve onu teyiden ÇMK. 33, maddesinin II. fıkrasında aynen "kurum kendisine yardımda bulunduğu kişiler (inceleme konumuz bakımından çocuklar) için Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafaka ile yükümlü bulunanlar hakkında dava açmak hakkına sahiptir"

(25) SAYITA (Usta), Sevgi, Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilmesi, (yayımlanmamış İst. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi) İst-1995 s. 78-81'de)nin belirttiği gibi, korunma kararının verilmesiyle, hukukumuz bakımından, ipso jure çocuk vesayet altına alınmaz. Yargıtayın bir çok kararlarında ve Adalet Bakanlığının değişik tarihli mütealaaalarında (bu hususta Bkz. dipnotu 20 daki açıklamalar) belirtildiği gibi kararını icra edecek merciin, durumu yetkili Sulh Mahkemesine (MK. 363) bildirecek, çocuğa vasi tayini istemesi gerekir. Ancak, 6972 Nrlı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun hükümlerine göre, korunma kararını alma görevi sulh mahkemelerine ait olduğundan, vasi tayini için böyle ikinci bir işleme ihtiyaç bulunmuyordu. Çünkü korunma kararını veren yetkili sulh mahkemesi, gerekiyorsa çocuğa korunma kararıyla birlikte bir de vasi tayin ediyordu.

hükümünü içermektedir.

ddd- Korunma Kararına İtiraz ve Üst Yargı Yoluna Başvurma:

Korunma kararına kimin ve nasıl itiraz edebileceği ve üst yargı yoluna başvurulabileceğine ilişkin bir düzenlemeye SHÇEK.K. da rastlanmamaktadır. Bu nedenle sorunun, hukukun genel ilkeleriyle 8.4.1340 t. ve 469 Nrlı. "Mehakimi Şer'iyeninin İlgası ve Mehakim Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanunun, 825 Nrlı, Kanunla değişik 3. maddesi hükümlerine göre, açıklığa kavuşturulmasında zorunluluk vardır.

SHÇEK.K. 22. maddesine göre yetkili ve görevli mahkemenin verdiği korunma kararı hukuksal niteliği bakımından, değişik bilimsel sınıflandırmalar içinde yer alan "ihtilafın ve subjektif hakkın yokluğu" ve "önleyici tesir" ölçütlerine göre "Çekişmesiz Yargı (Nizasız Kaza (yargı) işlemidir (26). Değişik Kanunlardaki münferit hükümler, örneğin, yasal (kazai) rüşt (MK. mad. 12), gariplik kararı (MK. mad. 31-34), evlenmeye izin (MK. 88/II) veraset ilanı (MK. mad. 358) (27) bir tarafa bırakılırsa, bugün memleketimizde Çekişmesiz Yargılama Usulleri'ni düzenleyen genel bir kanunun yokluğu literatürde ve uygulamada korunma kararına itiraz edilip edilmeyeceği ve kabili temyiz olup olmayacağı hususunda değişik fikirlerin ortaya atılmasına neden olmuştur (28).

Genellikle kabul edildiğine göre, çekişmesiz yargı kararlarına, her hangi bir müddete bağlı olmaksızın ilgililerce itiraz edilebilir. Çünkü, çekişmesiz yargı kararları ne maddi bakımından ve ne de biçim bakımından kesin kararlar değildir (29). O halde, SHÇEK.K. 22. maddesine göre yetkili ve görevli mahkeme tarafından verilen korunma kararları, kararın dayandığı sebeplerin olmadığı veya haksız olduğu, yetkili veya görevli mahkemece alınamadığı kararın verilmesinden sonra yeni sebeplerin ortaya çıkması gibi hallerde ilgililerin itirazı üzerine değiştirilebilir (30). İtiraz, ilgililer tarafından korunma kararlarını veren yetkili ve görevli mahkemeye yapılır ve itiraz o mahkemece sonuca bağlanır (31).

Üzerinde durulması gerekli hususlardan biri de, yetkili ve görevli asliye hukuk mahkemesinin itirazı sonuca bağladığı kararına karşı üst yargı yoluna yani

(26) Bu hususta ve özellikle bilimsel sınıflandırmalar hakkında geniş bilgi için bkz. KURU, Baki; Nizasız Kaza. Ank. 1961, s. 45 vd. ve orada dipnotu 1 de belirtilen yayınlar ile özellikle çekişmesiz yargıyı, diğer yargı türlerinden ayıran ölçütler için bkz. s. 15-34; KURU-ARSLAN-YILMAZ. s. 61-63.

(27) Diğerleri için bkz. KURU, 78.

(28) Değişik görüşler için bkz. KURU, 119 ved.

(29) KURU, 177 ve 180

(30) KURU, 188 ved. ve s. 189 da dn. 69 da belirtilenler.

(31) KURU. 199

Yargıtaya gidilip gidilmeyeceği hususudur. Genellikle, bazı istisnaları (32) hariç, ilk (bidayet) mahkemelerinin çekişmesiz yargıya ilişkin verdikleri kararlara, dolayısıyla asliye hukuk mahkemesinin verdiği korunma kararına ilişkin itiraz hakkında ittihaz ettiği kararına karşı Yargıtaya baş vurulabileceği kabul edilmektedir (33). Ancak, Yargıtay, eski bir kararında, açıklanması zor bazı düşünceler altında, bazı çekişmesiz yargı kararlarının kesin kararlar olduğu nitelendirilmesini yaparak, onlar aleyhine Yargıtaya gidilemeyeceğini karara bağlamıştır (34). Daha yeni kararlarında (35) aksi fikri benimseyerek, Yargıtay yoluna gidilebileceğini kabul etmiştir.

III. KORUMA TEDBİRLERİ

A- Genel Olarak

"Koruma Tedbiri" kavramını açıklayabilmek için herşeyden evvel, üst kavram olan tedbir kavramı üzerinde durmak gerekir. "Tedbir" sözcüğü, sözlük anlamında, ileriye, geriye görebilme, işin sonuçlarını hesaplayabilmeyi ifade eder. Genellikle kabul edildiğine göre, "bir işin veya durumun olumlu veya olumsuz sonuçlarını düşünerek, o işin veya durumun doğuracağı olumlu sonuçların nedenlerini hazırlamak veya olumsuz sonuçların nedenlerini ortadan kaldırmak için teşebbüse geçmektir" biçiminde tanımlanmaktadır (36).

Tedbir kavramının alt kavramlarından biri ve inceleme konumuz olan "koruma tedbiri (kararı)" geniş anlamda yargı veya yönetsel mercilerin, çocuğun güvenliğinin gerektirdiği olumlu sonuçların nedenlerini hazırlamak veya olumsuz sonuçların nedenlerini ortadan kaldırmak için teşebbüse geçmelerini ifade eder. Bu bakımdan da, tedbir ana kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılır (37).

(32) Örneğin, TK. mad. 299/IV. mad. 249/I, 1048/II ve 16.7.1943 t. ve 4473 Nrlı. Yangın, Yersarsıntısı, Seylap veya Heyelan Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun 11. maddesi.

(33) 8.4.1340 t. ve 469 Nrlı "Mehakime Şer'iyenin İlgası ve Mehakim Teşkilatına Ait Ahkamı Muadil Kanun'un 26.4.1926 t. ve 825 Nrl.K. değişik 3. maddesi son yarın cümlesinde bu hususu teyiden ve aynen "kanuna tevfiikan kabili temyiz olmak üzere.." ifadesini kullanmaktadır.

(34) Yar. 2. HD. 27.11.1953 t. ve E. 1061-K. 1033 s. Kararında (ERSOY, Rifat, Yeni İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Ank. 1967. (Kuru. s. 210 dn. 39 dan naklen)

(35) Yar. 2. HD. 28.2.1994 t. ve E. 1589-K.2152 sayılı K. (RG,5.5.1994 t. ve 21925 sayılı s. 14 ved.)

(36) Benzer tanımlar için bkz. ŞEMSETTİN Sami, Temel Türkçe Sözlük (Sadeleştirilmiş ve genişletilmiş "Kamus-i-Türki (Tercüman Gazetesi Yayını) 2. cilt, s. 1325. ŞAFAK, Ali; Hukuk Terimleri Sözlüğü, Ank-1992, "Tedâbir" sözcüğü s. 586; Büyük Lugat ve Ansiklopedi (Meydan-Larouse) 12. cilt İst-1973, s. 2

(37) Tedbirlerin ceza hukuku bakımından, "önleyici tedbirler" ve "koruyucu tedbirler" ayrımı hk. ayrıntılı bilgiler için bkz. AYDIN, Öykü Didem: Emniyet Tedbirleri, Yayınlanmamış AÜSBE Yüksek Lisans Tezi; Ank-1993-s. 86 ved.

B- Hakkında Koruma Tedbiri (kararı) Alınacak Kimseler:

Koruma tedbirleri (kararı), inceleme konumuz bakımından, güvenliği (38) yani somut bir durumda maddi, manevi ve ekonomik bütünlüğü ile sosyal, kültürel hakların ve eğitim ve öğretiminin korunması ve gelişmesi tehlikede olduğu yani savsaklandığı, tecavüze uğradığı, suistimal ve istismar edildiği ve benzeri teşebbüs ve ihlallerle karşı karşı kalan her çocuk hakkında alınabilir (39).

C- Korunma Tedbirinin (kararının) Alınmasında Yetkili Olanlar:

1- Yönetmel Merciler

Değişik kanun ve tüzük ile yönetmenliklerde, yönetmel mercilerin, çocuğun güvenliğinin gerektirdiği hallerde koruma tedbirleri alabileceklerine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, 2828 Nrlı SHÇEK.K.22. maddesinin II. fıkrasında ve ÇMK. 16 maddesine göre, hakkında derhal ve ivedi korunma tedbiri alınmasında zorunluluk bulunan çocuklar, hakkında yetkili ve görevli mahkemece korunma kararı verilinceye kadar, en büyük mülkî amirin onayıyla SHÇEK. kuruluşlarında veya inceleme sonucunda uygun bulunan aileler yanında barındırılır (40). 24.04.1930 t. ve 1503 Nrlı "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu"nun (41) 3. maddesinde çocuk ve gençlik ve okul hıfzıssıhhasına ilişkin tedbirler, 166 maddesinde oniki yaşından aşağı çocukların yanlarında ana-babası veya velileri olduğu halde meyhanelere girmelerine veya aynı maddede onsekiz yaşından aşağı gençlere her nevi ıspirtolu içki verilmesinin ve satışının yasaklanmasına ilişkin tedbirleri, (42) 4.7.1934 t. ve 2529 Nrlı "Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu" (43) ve bu kanuna göre çıkarılmış Tüzük (44) hükümlerine göre, polis, yardıma muhtaç çocuklara yardımın, sokaklarda dolaşan ve oturduğu yeri haber vermekten aciz çocukların kanuni mümessillerini araştırmanın ve bulununcaya kadar çocukları sosyal yardım kurumlarına veya mahalli belediyelere teslim ge-

(38) Literatürde "Güvenlik İlkesi" veya "Çocuğun Güvenliği" olarak adlandırılan kavram hakkında ayrıntılı bilgiler için bkz. AKYÜZ, Emine; Medeni Kanuna göre Müşterek Hayatın Tatili, Ayrılık ve Boşanmada Çocuğun Korunması Ank-1983, s. 55 ved; AKYÜZ, Emine: Çocuğun Güvenliği Sorununu, Ank-1989, s. 7 ved. HEGNAUER, Cyril: Kommentarzum ZGB (Berner Kommentar) Bd II, Familienrecht, 2 Abteilung, Die Verwandtschaft, I Teil Band Die Entstehung des Kin- dervershaeltnisse Art. 252-269 Bern-1984, Art. 264, Nr. 58.

(39) 1982 Anayasamızın 19. maddesinin II. fıkrasında, özellikle sanıklar, suçlular veya toplumsal yaşama maddi veya manevi rahatsızlıklar getirme ihtimalleri dikkate alınarak, bazen ilgili kişiler yararına veya bazen toplum yararına, "şekil ve şartları kanunlarla" belirtilen korunma tedbirlerin alınacağı düzenlenmiş bulunmaktadır.

(40) Yukarıda b-, bb-, 11, aaa-s. 5 bkz.

(41) RG 6.5.1930 t. ve 1489 sayılı

(42) Bu örneklerin ayrıntıları ile diğer örnekler için bkz. İNAN, Çocuk Hukuku s. 61 ved. AKYÜZ, Çocuğun Güvenliği, s. 34 ved, ve özellikle s. 49 ved. 91 ved. 107 ved. 118 ved.

(43) RG. 14.7.1934 t. ve 2751 sayılı

(44) RG. 25.4.1938 t. ve 3890 sayılı

rektirdiği, kadın ve genç erkeklere söz atanlar, sarkıntılık edenlere veya genç kimseleri her türlü ahlaksızlıklara yöneltenler hakkında gerekli koruma tedbirlerini alır (45).

2- Yargı Mercileri:

Çocuğun güvenliğinin her sebeple olursa olsun bir tehlike gösterdiği durumlarda yargı mercileri de şekil ve şartları genel veya özel olarak kanunda belirlenmiş koruma tedbirlerini (kararlarını) alabilirler. Bu koruma tedbirlerine, mevzuatımızdan şu örnekleri göstermek mümkün olmaktadır. MK. 148. maddesinde ön görülen boşanma veya ayrılık kararı verildikten sonra, velâyetin kullanılması, ana-baba ile çocuklar arasındaki kişisel ilişkilerin gerektirdiği, MK. 175. maddesinin 1. bendindeki, koca (baba), akdî bir mal rejimi kabul etmiş olsalar bile, çocukların infak ve iâşesinde ihmalkârlığının tesbitinde mal ayrılığına karar verme, MK. 272, 273, 274, 275, 276, 285, 298 ile ÇMK. 20/III, 21. maddeleriyle diğerlerinde (46) öngörülen koruma tedbirlerini (kararlarını) yetkili ve görevli yargı mercileri (mahkemeler) alabilirler.

III. EMNİYET TEDBİRLERİ

A, Genel Olarak

Tedbir ana kavramının diğer bir alt kavramı da "emniyet tedbirleri" kavramıdır. "Haklarında genellikle ceza kovuşturması yapılamayan ve dolayısıyla cezalandırılması imkanı olmayan yani istinad yeteneğinin bulunmadığı hallerde failin fiilinin toplumda arzettiği tehlike dikkate alınarak uygulanan ve fail tarafından yeni fiiller (suçlar) işlemesini önlemeye ilişkin ceza hukuk yaptırımı olan tedbirlere "emniyet tedbirleri" denir (47).

Tetkik konumuz içinde kalan TCK. 53/II fık. ve ÇMK. 11/II fık. göre, "onbir yaşını doldurmamış çocuğun"… fiili kanunen bir seneden ziyade hapis cezasını ve daha ağır bir cezayı" gerektiren bir durumda ise, çocuk hakkında rücuu (dönülmesi) mümkün olan (TCK: mad. 53/II, ÇMK: 17) emniyet ted-

(45) Diğer örnekler için Bkz. İNAN, Çocuk Hukuku, s. 54-61 ve İçişleri Bakanının (dahiliye Vekili'nin "Fuhuşla Mücadele Kâhında Tamimi (Adliye Ceridesi, sene 8, sayı 96 temmuz 1930 (İst. 1930), S? 5738 ved.

(46) Diğer tedbirler ve ayrıntılı bilgiler için bkz. İNAN, Çocuk Hukuku, s. 139 ved. İNAN Ali Naim, Medeni Hukuk Bakımından Ana-Baba Çocuk İlişkileri, Prof. Dr. Hâmide Topcuoğlu'na Armağan, Ank-1995, s. 24 ved; AKYÜZ, Çocuğun Güvenliği s. 49 ved; BAKTİR, Selma: Velâyet Hukuku, Dokuz Eylül Ü. ÜB. F. (yayınlanmamış Çalışma) İzmir-1995, s. 82 ed.

(47) Diğer tanımlar ve ayrıntılar için bkz. DÖNMEZER-ERMAN, II. cilt. Nr. 1343. s. 691, HAFİZOĞULLARI, Zeki: Emniyet Tedbirleri, AÜSBF. Der. 46. cilt sayı 3-4 (haziran-aralık 1991) Ank-1991, s. 45 ved, ÖZTÜRK, Bahri; Ceza Hukuk ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 2. baskı. Ank-1994, s. 314 ved: AYDIN (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s. 120 ved. Emniyet tedbirlerinin ceza hukukunun bir müeyyidesi olup olmadığı hk. bkz. HAFİZOĞULLARI, s. 48 ved.

birlerinin (48) alınmasını amir bulunmaktadır. Bu emniyet tedbirleri, savcının talebiyle mahkemece (TCK:53/II fık. göre. Mahkeme Başkanınca) alınır (49).

Emniyet tedbirlerinin süresi, gerek fiili işlediği zaman onbir yaşını doldurmamış çocuklar hakkında, gerek TCK. 53/II veya ÇMK. 15. maddesine göre haklarında emniyet tedbiri alınan çocuklar hakkında, tedbiri gerektiren sebebin ortadan kaldırılmasında veya engeç çocuk onsekiz yaşını bitirine kadar devam eder. Emniyet tedbirlerinden Savcının veya kendisine teslim edilen kimsenin veya yerleştirildiği kurum yetkililerinin teklifi veya resen kararı alan mahkemece emniyet tedbirinden rücu etmek (dönmek) (TCK. 53/II) veya emniyet tedbirini kaldırmak (ÇMK:17) mümkün olduğu gibi emniyet tedbirini değiştirebilir (ÇMK:17). Ancak, ivedi hallerde tedbirlerin değiştirilmesine emniyet tedbirini alan mahkemeden başka, çocuğun bulunduğu yerdeki Çocuk Mahkemesi de geçici tedbirler niteliğinde olarak emniyet tedbirleri alabilir ve bu durumu emniyet tedbirlerini alan mahkemeye bildirir ve nihai kararı emniyet tedbirini alan mahkeme verir. (25.2.1988 t. ve 3412 Nrlı K. değişik ÇMK 17 maddesinin II fık.) ÇMK 27. maddesine göre emniyet tedbiri veren mahkemeye en yakın çocuk mahkemesine itiraz edilebilir. Ancak, 15 yaşını bitirmiş ve onsekiz yaşını bitirmemiş çocuklar, mer'i ÇMK ve TCK 53, 54. madde kapsamı içinde olmadığı için bunlar hakkında TCK 55. maddesine göre işlem yapılacaktır. Zira kanun

(48) Hukuk literatüründe, emniyet tedbirleri, istinad yeteneği olmayan kimseler için, TCK. 46. maddesinde öngörülen "muhafaza ve tedavi altında bulundurma," TCK. 53/II ve ÇMK: 10. maddesinde öngörülen "ana-babaya, vasiye, akrabaya teslim, güvenilir aileye, çocuk yuvasına, yetiştirme yurdunda yerleştirme" gibi uygulanan emniyet tedbirlerine "Doğrudan doğruya uygulanan emniyet tedbirleri" ve cezai sorumluluğu tam veya kısmen olanlar için, Cezaların infazı Hk. K. 4. maddesinde ön görülen "bazı faaliyetlerden veya meslek ve sanattan men" TCK. 437. maddesinde öngörülen "velâyet veya vesayetin kaybı", Karayolları Trafik K. 119 ve Cezaların infazı hk. K. 4. maddelerinde öngörülen "Bazı ehliyetlerin veya ruhsatların bir aydan bir yıla kadar geri alınması" gibi tedbirlerden, verilen cezalar yanında cezayı tamamlayıcı olarak uygulanan emniyet tedbirlerine "Dolaylı Uygulanan Emniyet Tedbirleri" (1989 tarihli TCK. öntasarısı, emniyet tedbirlerinden dolaylı uygulanan emniyet tedbirlerini "güvenlik tedbirleri" başlığı altında 7. bölümde 93-98 maddeler arasında düzenlerken, 35. maddesinde akıl hastaları, 112. maddesinde yaş küçüklüğü bakımından doğrudan doğruya uygulanan emniyet tedbirlerini düzenlemiş bulunmaktadır. Bkz. Türk Ceza Kanunu öntasarısı, İkinci Komisyon Tarafından Yapılan Değerlendirme sonunda Hazırlanan Metin, Ank. mart 1989. s. 41 ved. ve 252 ved. ve s. 15 ved. 50 ved. s. 188 ved. s. 265 ved) adı verilerek ikili bir ayırım içinde (Geniş bilgiler için bkz. ÖZTÜRK s. 341 ved) veya TCK 4647, 48,53 ve 54. maddeleri ile ÇMK. 11 ve 12. maddelerinin matufu olan 10 maddesinin 3-5 bendlerinde öngörülen emniyet tedbirleri "Kişiyi Özgü (ilişkin) Hürriyeti Bağlayıcı Olmayan Emniyet Tedbirleri" olarak ele alınırken, TCK. 36. maddesinde öngörülen "müsaderelere" emniyet tedbiri "Mala Özgü (ilişkin) Emniyet Tedbiri olarak adlandırılıp üçlü bir ayırım (AYDIN, (yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s. 122-134) içinde de incelemektedir. TCK. ve Türk Mevzuatlarındaki diğer emniyet tedbirleri hk. bkz. HAFİZOĞULLARI s. 50 ved. ve 55 ved.

(49) AYDIN (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s. 149; Adalet Bakanlığının İzmir C.M.U (Savcılığına) gönderdiği Mütelaalaları, Adliye Ceridesi, sene 9, sayı 105 (Nisan 1931) s. 476.

koyucu bu dönemdeki çocukların istinad yeteneğine sahip yani farik ve mümeyyiz olduklarını kabul ederek, haklarında kovuşturma ve indirimli ceza uygulaması yapılabileceğini kabul etmiş bulunmaktadır. Ancak bu dönemde bulunan çocuklar için istinad yeteneğinden gerçek yoksun olmasına yaş sebebi etkili olmayacak, burada istinad yeteneğinin akıl hastalığı sebebiyle tamamen ortadan kalkmasına veya azalmasına göre TCK 46 ve 47. maddelerine göre işlem yapılacaktır (50). TCK 46 maddesine göre "fiili işlediği zaman şuurunun veya hareketinin serbestisini tamamen kaldıracak surette akıl hastalığına duçar olan kimseye ceza verilmez" Ancak, aynı maddenin II. fıkrasına göre, "bu şahsın muhafaza ve tedavi altına alınmasına hazırlık tahkikatında sulh hakimi, ilk tahkikatta sorgu hakimi ve son tahkikatta vazifeli mahkeme tarafından karar verilir." III. fıkrasına göre de bu emniyet tedbiri, "şifa bulana" kadar devam eder. Ancak "sanığa istinad edilen suç, ağır hapis cezasını müstelzim ise, bu süre bir seneden az olamaz."

Emniyet tedbirlerini ilişkin kararlar temyiz edilmez (51). ÇMK 28. Çocuk Mahkemelerince verilen kararlar aleyhine ancak esas hükümlerle birlikte temyiz yoluna başvurulabilir.

B- Çocuklar Hakkında Uygulanacak Emniyet Tedbirlerinin Türleri

Gerek TCK gerek ÇMK yukarıda belirtilen hükümlerine göre çocuklar hakkında iki tür emniyet tedbiri uygulaması yapılır (52):

1. Çocuğun ana-babaya veya vasiye yada bakıp gözetmeyi üzerine alan akrabadan birine teslimi yahut güvenilir bir aile yanına yerleştirilmesi:

TCK 53/II ve ÇMK onuncu maddesinin bir ve ikinci bendlerine göre, çocuk fiili işlediği zaman onbir yaşını tamamlamamış ve fiilinin kanunen cezası bir yıl hapis veya daha ağır bir cezayı gerektiriyorsa çocuk ana-babaya birlikte ya da yalnız bunlardan birine veya vasiye yahut güvenilir bir akrabasına teslim edilir veya güvenilir bir ailenin yanına yerleştirilir. TCK 53. maddesinin II. fıkrası hükmü halen yürürlükte olduğuna göre, kanaatımızca, bu kimselere, çocuğa te-

(50) DÖNMEZER-ERMAN II Cilt. Nr. 865, s. 201 vd. ve Nr. 876 bis. 216 ved.

(51) DÖNMEZER-ERMAN, II. Cilt. Nr. 1614 dd. s. 892 ve orada dn. 48 de belirtilen Yargıtay kararları ve yazarlar "Yargıçın, önleme tedbirleri uygularken yaptığı faaliyet de şekli anlamda yargısal bir faaliyet" olduğu gerekçesiyle aksi fikir; AYDIN, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi s. 244.

(52) Mukayeseli ceza hukuk literatüründe küçüğün "azarlanması", "ailesine (veli veya vasiye) verilmesi", "başka bir aileye verilmesi", "resmi veya özel bir kuruma yerleştirilmesi" ve "denetimli serbesti (koruyucu terbiye=Education protectrice)* gibi tedbirlerin bir kısmı "Eğitici Tedbirler", diğer bir kısmı da "bedeni ve ruhi özürleri dolayısıyla özel bir tedavi ve rehabilitasyon'u gerektirecek" gibi tedbirlerle de "Sağlık Tedbirleri" adı verilmektedir. Geniş ve özellikle mukayeseli hukuk bakımından ayrıntılı bilgiler için bkz. DÖNMEZER-ERMAN, II cilt. Nr. 1587-1590, s. 877ved.

keyyüt (özende) ve nezarete (gözetimde), teseyyüp (özensizlik) veya ihmalleri (savsaklamaları) nedeniyle çocuğun bir cürüm işlemesine meydan vermeleri halinde 3.600 (3506 Nrlı Kanunla 180 misli artırıldığından) TL'na kadar para cezası ile cezalandırılacakları ihbarı yapılmalıdır. (TCK. 53/II). Bu kimseler 26.4.1926 t. ve 825 numaralı ceza kanununun mevkii Mer'iyete Vazına Dair Kanun (Meriyet K.) un 16. maddesinin II. fıkrasına göre düzenlenecek taahhüdnameyi Savcılığa vermekten imtina edebilirlerse de, bunlardan ana-babalar ve velâyetin hem bir hak ve hem de bir yükümlülük (MK. 263 ve 264 mad.) (53) olduğu gerekçesiyle, ana-baba tedip hakkına sahip olurken (MK. 267. mad.) aynı zamanda çocuğun şahsına takayyüt (özen) gösterme (MK. 269/I, 2. cümlesinin matufu MK. 353 mad) yükümlülüğü altında olduğundan çocuğun kendilerine tesliminden imtina edemezler (54).

2. Çocuğun Bir Kuruma Yerleştirilmesi:

Bu Kurumları, dört grupta incelemek mümkündür.

a- Barınmasını sağlayan kurumlara yerleştirmek

TCK. 53/II. fık. ve ÇMK 10. maddesinin 3, 4 ve 5. bendleri hükümleri, haklarına kovuşurma ve ceza uygulaması yapılamayan çocuklar, fiili işlediği zamanda onbir yaşını doldurmamış ve kanunen fiilinin cezası bir yıl hapis cezası veya daha ağır bir ceza gerektiriyorsa, (55) ana-babasına veya güvenilir yakın bir akrabasına veya bir aileye verileceği yerine devlet tarafından yönetilen veya devlet tarafından denetlenen bir kurum veya kuruluşa da yerleştirilmesine imkan vermektedir.

Çocuk, ibate (barındırma), iaşesi (yedirilip-içirilmesi) ve giydirilmesiyle eğitim ve öğrenimini sağlayan ve devlet tarafından yönetilen (SHÇK: K 22/1) sosyal hizmet kurumlarına yani çocuk bakım (56) ve yetiştirme yurtlarına (57) ile benzer resmi kuruluşlarla SHÇEK: K. 35. maddesine göre denetimi devlet ta-

(53) HEUGNAUER, Art. 273 NR. 60-70, Protokoll der Experten kommission zum ZGB. Bem-1901-1903, s. 67, Protokoll der standerrätlichen und der natuonnalraetlichen Kommission für die Revision des Kindersrechts, Brn- s. 168, AKYÜZ, Çocuğun Güvenliği, s. 34.

(54) EREM, Faruk, Türk Ceza Hukuku, II. Cilt Genel Hükümler, 5. bası, Ank. 1960, s. 64, B. s. 320

(55) ÇMK. 10 maddesindeki tedbirler, 12. madde öngörülen, fiili işlediği zaman onbir yaşını bitirmiş olupta onbeş yaşını doldurmamış çocuklardan ÇMK. 20. maddesine göre yapılan sonucunda küçüğün işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yeteneği, yani TCK. 53. maddesinin kullandığı deyişle "fariik ve mümmeyyiz olmadığı" anlaşılıp haklarında ceza uygulaması gerekmeyen çocuklar hakkında kavuşurma yapılır yani duruşma ve yargılama bir hükümle son bulduktan sonra emniyet tedbirleri uygulanabilir. (ÇMK. 12/1). Krş. DÖNMEZER-ERMAN, II. cilt, Nr. 1615 s. 893 ve orada dn. 49 daki Yargıtay kararları

(56) Krş. Kreş ve Gündüz Bakımevleri Yönetmeliği, (RG. 3. 12. 1983 ve 18240 sayılı); Çocuk Yurtları Yönetmeliği, (RG. 19.11.1984 t. ve 18580 sayılı)

(57) Krş. Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği (RG. 1.10.1984 t. ve 18532 sayılı)

rafından yapılan özel sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarına mahkeme kararıyla yerleştirilir.

b- Meslek ve San'at Sahibi Olmasını Sağlayacak Kuruma Yerleştirmeler:

Bakımı, yedirilmesi içirilmesi, ve giydirilmesi ya ana-baba ya da onlardan biri veya onlara benzer kişilerce yahut çocuk bakım veya yerleştirme yurtlarında sağlanan çocuklar bir meslek veya san'at sahibi olmak üzere genel ve katma bütçeli daireler, mahalli idareler, bankalar KİT (BİT) ler, ve bunların ortaklıkları tarafından kurulmuş fabrika kurum ve kuruluşlardan ziraat işletmeleri veya benzeri işyerlerine yerleştirilebilir. (ÇMK. 10. maddesinin 4. bendi) (58).

Kanaatımızca güvenli olmak kaydıyla aynı amaçla yani çocuk, bir san'at veya meslek sahibi olmak üzere çırak olarak, çırak yetiştirme yetkisi (usta-öğreticilik belgesi) (5.6.1986 t. ve 3308 Nrlı Çıraklık hem meslek eğitim K. mad 31.) (59) olan bir usta yanına da yetiştirilebilir. (SHÇEK K. 10. madde 4. bend.)

c- Sağlık Kurumlarına Yetiştirilmek

Hakkında emniyet tedbiri kararı alınacak çocuk, gerek bedensel, gerek ruhsal bakımdan bir tedaviyi veya rehabilitasyonunu onu gerektirebilecek durumda ise ve bu durum bilirkişi raporu ile belirlenmişse mahkeme, çocuğun resmi veya özel bir hastaneye veya tedavi evine yerleştirilmesine karar verebilir. (SHÇEK: K. 10. madde bend 5)

ç- Eğitimi Güç Çocuklara Özgü Kurumlara Yerleştirmek

Çocuk, eğitimi güç olan bir kişiliğe sahip olduğu bilirkişi raporuyla belirlenmişse, mahkeme kararıyla resmi veya özel eğitimi güç çocuklara özgü kurumlara yerleştirilir. (SHÇEK K. 10. madde 5. bend).

Bu son üç kurum ve kuruluşlarda çocukların barınmaları, yedirilip, içirilmeleri ve giydirilmeleri sağlanıyorsa başka deyişle yatılı kurumlarsa herhangi bir sorun yoktur. Buna karşın bir san'at veya meslek öğrenimi için çocuğun yerleştirildiği iş yeri, sağlık kurumu veya okul gündüzlü ise çocukların infak ve iaşeleri ile ibateleri yerleştirildikleri barınma kurumlarında veya ana-baba ya da bunlardan birisi, vasi, güvenilir bir akraba veya yanına yerleştirildiği aile tarafından karşılanacaktır. Kaldı ki SHÇEK K. 30. maddesine göre devlet (kurum), "kendisine yardımında bulunduğu kişiler için Türk Medenî Kanun hükümlerine göre nafaka ile yükümlü bulunanlar hakkında dava açma hakkına sahiptir."

(58) Krş. Korunmaya Muhtaç Çocukların İş ve Meslek Sahibi Olabilmeleri için İşyerinde Çalıştırma esaslarına ilişkin yönetmenlik (RG. 28.11.1983 t. ve 18235 sayılı).

(59) RG. 19.6.1986 t. ve 19139 sayılı; KARDUZ, Ali Rıza, Çıraklık Eğitim Merkezleri "üreten gençler" yetiştiriliyor, 9.7.1996 t. İI SABAH Gazetesi, s. 9.